

Witold Dorsz

"Neoscholastyka i formy jej kontynuacji : studium analityczno-krytyczne twórczości filozofów wrocławskich XX wieku", Zdzisław Pawlak, Wrocław 2001 : [recenzja]

Studia Wrocławskie 4, 450-451

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jego tylko „poletka”. Dobrze się więc stało, że nasi teologowie – zwłaszcza ci bardziej wyrobieni i otwarci ekumenicznie – otrzymują dziś coraz częściej tego rodzaju publikacje. Praca ks. Romana Małeckiego jest cennym przyczynkiem do naszych nieudolnych poszukiwań odpowiedzi na pytanie: czym (a raczej: Kim) jest Kościół, który wszyscy tworzymy.

ks. Jacek Kędzierski

Zdzisław P a w l a k, *Neoscholastyka i formy jej kontynuacji. Studium analityczno-krytyczne twórczości filozofów wrocławskich XX wieku*, Wrocław : Włocł. Wyd. Diec. 2001, 326 s.

Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławku należało w 1. poł. XX wieku do ważniejszych ośrodków myśli filozoficznej i teologicznej w ówczesnej Polsce i jako jedno z nielicznych seminariów duchownych posiadało prawa szkoły wyższej, równoznaczne z fakultetami teologicznymi na uniwersytetach, przyznane uchwałą Rady Ministrów (z dnia 17 X 1927 r.). Ten niezwykle ważny i interesujący okres w dziejach seminarium wrocławskiego oraz wkład tego środowiska do rozwoju polskiej teologii i filozofii chrześcijańskiej pozostaje mało zbadany i czeka na swoje naukowe opracowanie.

Naprzeciw tym potrzebom wychodzi praca habilitacyjna ks. Zdzisława Pawlaka, długoletniego profesora filozofii w seminarium wrocławskim, poświęcona analizie dorobku naukowego czterech filozofów wywodzących się ze środowiska wrocławskiego XX wieku: ks. Idziego Radziszewskiego, ks. Adama Jankowskiego, ks. Józefa Iwanickiego i ks. Stanisława Mazierskiego. Trzej z nich byli zarazem znanymi profesorami uczelni uniwersyteckich oraz organizatorami życia naukowego: ks. I. Radziszewski był profesorem i rektorem Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławku, Akademii Duchownej w Petersburgu, założycielem i pierwszym rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; ks. J. Iwanicki profesorem i rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie; ks. S. Mazierski długoletnim profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz współtwórcą sekcji filozofii przyrody na tej uczelni. Czwarty, ks. A. Jankowski, wprawdzie nie był profesorem uniwersyteckim, ale – jak podkreśla ks. Pawlak – „był postacią niezwykłą o ogromnym autorytecie naukowym”, wykraczającym poza mury seminarium wrocławskiego.

Choć autor pracy poświęca niemało miejsca omówieniu działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej wyżej wymienionych filozofów związanych z Wyższym Seminarium Duchownym we Wrocławku, to jednak za cel stawia sobie analizę ich twórczości filozoficznej i wkładu w rozwój polskiej kultury filozoficznej, a szczególnie różnych form ruchu neoscholastycznego, w którym każdy z nich czynnie i owocnie uczestniczył.

Praca składa się z trzech części poświęconych trzem różnym formom kontynuacji neoscholastyki przez omawianych przedstawicieli środowiska wrocławskiego. W pierwszej z nich, noszącej tytuł *Prezentacja i kontynuacja neoscholastyki łowańskiej*, autor zajmuje się przedstawieniem i analizą twórczości naukowo-filozoficznej ks. I. Radziszewskiego i ks. A. Jankowskiego, absolwentów Wyższego

Instytutu Filozoficznego Uniwersytetu w Louvain – ówczesnej stolicy studiów neotomistycznych i centrum neoscholastyki. Znaczenie tych dwóch filozofów polega zdaniem ks. Pawlaka na roli, jaką przez swoje publikacje i działalność dydaktyczną odegrali w przygotowaniu podstawy do przyjęcia w Polsce i we Włocławku odradzającej się na Zachodzie filozoficznej myśli scholastycznej i zaszczerpieniu na nasz grunt głównych myśli neoscholastyki lowańskiej, nie wspominając już o roli ks. Radziszewskiego jako twórcy KUL.

Druga część książki, zatytułowana *Synteza neoscholastyki z logiką współczesną*, jest poświęcona wielorakim kierunkom badań filozoficznych ks. J. Iwanickiego, absolwenta Uniwersytetu w Strasburgu i reprezentanta różnej od lowańskiej formy neoscholastyki, która drogą pośrednią, przez ośrodek wiedeński i później szkołę lwowsko-warszawską, oddziaływała na filozofię w Polsce w okresie międzywojennym. Autor przedstawia twórczość filozoficzną ks. Iwanickiego jako owocną próbę syntezy filozofii neoscholastycznej z logiką współczesną dla uzyskania precyzji, lepszego uściślenia tejez filozofii i podkreśla jego rolę w przyznaniu znaczącego miejsca zagadnieniom metodologicznym w strukturze studiów na Wydziale Filozofii KUL i ATK.

Trzecia część pracy charakteryzuje neoscholastyczną koncepcję filozofii przyrody i filozofii nauk przyrodniczych uprawianych przez ks. S. Mazierskiego, najplodniejszego jeśli chodzi o dorobek pisarski spośród filozofów włocławskich. Reprezentuje on zasadniczo nurt filozofii neoscholastycznej płynącej z ośrodka lowańskiego, a ściślej biorąc tzw. tomizm lowański, szczególnie w filozofii przyrody i w filozofii nauk przyrodniczych. Jak podkreśla ks. Pawlak, koncepcje badawcze ks. Mazierskiego były bez wątpienia inspirowane lowańskim stylem filozofowania, korespondującego z wynikami nauk przyrodniczych i formalnych, ale w konfrontacji z tradycją żywej w środowisku Szkoły Lubelskiej refleksji metodologicznej i teoriopoznawczej ks. Mazierski poszukiwał własnej drogi dociekań filozoficznych. Podejmując próbę ich rekonstrukcji i analizy krytycznej, autor określa je jako „neoscholastyczną formę twórczej asymilacji neoscholastyki lowańskiej” i wskazując na ich oryginalność, przyznaje im rolę „pomostu pomiędzy tradycyjnymi (w duchu filozofii arystotelesowsko-tomistycznej) a najnowszymi metodologicznie opracowaniami” oraz podkreśla aktualność wytyczonych przez nie kierunków badawczych.

Praca ks. Pawlaka, rekonstruując i przedstawiając w sposób niezwykle wierny i usystematyzowany poglądy i dorobek naukowo-badawczy oraz działalność organizacyjną czołowych filozofów związanych w 1. poł. XX wieku z Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku, wypełnia znaczącą lukę w literaturze naukowej oraz stanowi nieoceniony wkład do wydobycia z mroków zapomnienia obrazu intelektualnego tego środowiska w okresie jego największej świetności. Autor nie ogranicza się jednak tylko do prezentacji spuścizny naukowej filozofów włocławskich, ale stara się jak najszerzej przedstawić genezę ich poglądów i uwarunkowania oraz porównuje je ze stanowiskami innych ówczesnych autorów, a nawet z koncepcjami dzisiejszymi. Dzięki temu jego rozprawa stanowi także ważny przyczynek do dziejów polskiej neoscholastyki i szerzej do historii polskiej kultury filozoficznej.

ks. Witold Dorsz